

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 25. marca 2021 - Leto XXXI, št. 12

stran 2

ČE KAJ OBEČAM, TISTO TE NAPRAVIM

*STEKLO NA SLOVENSkih TLEH
stran 3*

*Petra Majdič
stran 6*

*Biciklin je na brejgi ...
stran 4*

Pavlovo plaketo dobila Iluš Dončec

ČE KAJ OBEČAM, TISTO TE NAPRAVIM

15. marciuša se vsakšno leto po cejlom rosagi prejkdajo priznanja tistim, steri so si tau zaslüžili. Med priznanji je Spominska plaketa Avgusta Pavla tō, stero podeli županijska skupščina Že-

Magyarin Iluš s Pavlovo spominsko plaketo

lezne županije tistim, steri delajo na področju narodnostne kulture ali na področju domoznanstva. Letos je v Porabji Pavlovo spominsko plaketo dobila *Magyarin Iluš* (po možej Dončec) iz Otkauvec. Zavolo viruša so letos nej pripravili skupni svetek, liki vsakšomi so domau prinesli pa tam prejkdali priznanje. Pri Magyarini se je 19. marciuša zglaso podpredsednik županijske skupščine *Ferenc Marton*, steroga je sprvajala predsednica Slovenske zveze *Andrea Kovács*, vej je pa ta organizacija predlagala Iluš na tau priznanje.

»Dja sem tau sploj nej čakala, dja sem sploj nej brodila, ka tašo priznanje dobim,« je povedala Iluš, stera si je priznanje zaslüžila z večstranskim delom na področji kulture. Najbole jo poznamo kak rokodelko (kéz-művés), stera pripravla figure (bábe) pa vsefele rauže iz kukarčnoga lupinja, dapa rauže ranč tak redi iz krepparira tō, ka je stara šega bila po naši vasnicaj. Dapa v zadnji lejtaj jo leko srečamo na odri tō, vej je pa članica števansvske gledališke skupine. Z Veselimi pajdaši dela že peto leto.

»Dja sem nigdar nej zato dela-

la, aj dja kaj za tau dobim, litji dja tau z dobre volé pa rada delam. Tau namé vseli, če kaj tašo leko delam,« je ešče gnauk povedala na pitanje, kak njej je spadnilo, gda je zvedla, ka so jo prštimali. Prštimali so tau, ka ma flajsne roké pa volau, ka se vsigdar nika nauvogava navči, pa se ji ne vnaúza tau drugim pokazati pa druge tō kaj navčiti. Začnila je čista sama od sebe. »Kak sem tau že večkrat taprajla, dja tau leko Lacini Kovači (školnik na števansvski šauli) zahvalim. On je včiu tehniko na šauli, gda sta moji hčerki taojdli, pa je mlajšom vsigdar trbela kaj redti, kaj z rokami. Gnauk djeseni sem dja napravila

dvej figure, enoga moškoga pa edno žensko, pa so tisto mlajši

Orati - aratni

»Gda sem ešče nej v šaulo ojdlá, sem nej trno znala vogrski. K nam je ojdlá oficirova žena, stera je Vogrinka bila, po mlejko. Stariške so gnauk djeseni orat šli na njivo pa so mi pravli, naj njej mlejko tadam, če pride. Prišla je pa me pitala, gde sta mati pa oče. Orati so šli, sem pravla. Ona pa je tau tak razmejlá, ka »aratni« (žetvo delat). Nikak njej je nej v glavau šlau, kak so leko djeseni žetvo delat šli. Zato pa tak mislim, ka je dobro, če bejdvej rejči gučiš.«

tanlesli, ka oni tau v šauli pokažejo. Te je Laci Kovač bijo predsednik Društva za lepšo ves. Gnauk so pripravili en večer, ka so kukarco lüпали, namé je pa pozvau, če bi nej redla takše figure iz lupinja. Tak se je te tau začnilo, dja sem vsigdar redla pa probala, figure so vsigdar baukše bile. Potistim sem vözrejzala cvejtno liske, probala vküpsklasti pa tak so rauže gratale. Te sem najšla kakše štjüfke pa sem listke kaulak nji sklala pa pá nika gratalo. Za božič delam andjele pa kakšne okrase na krispan (jelko). Vsigdar sem kaj vönajšla, kak leko baukše pa lepše človek napravi.

Sama od sebe sem gorprišla, kak trbej pri figuraj roké delati. Sledkar sem višla v knjigaj, pa so tam ranč tisto tehniko kazali, kak sem sama tō gorprišla,« je pripovedala Iluš pa se smejala, ka prej tau ne guči zatok, ka bi sama sebe hvalila.

»Rauže iz kreppapira sem se naučila redti od Šumiskoga Ilušá, najbola tak, ka je ona mejla krožek na šauli, ka so go prosili, naj notpokaže mlajšom, kak rauže redi. Moja hčerka je odla na tisti krožek pa domau prinesla, ka so oni tam redli pa pokazala, kak so redli. Vejn de tau meni tō šlau, sem mislila pa probala. Od Ilušá sem se tak tō včila, gda je ona tau notpokazala, potistim so me večkrat zvali, naj dja tō dem pomagat. Zdaj že sama tō vüepam kaj pokazati, meti kakšno delavnico.«

Iluš je velko delo opravila, gda so leta 2019 v Sakalauvca baur vlejkli. Napravila je vse püšle, ka

rada delam, dobro je večkrat meniti, ka gda že dugo delaš iz lupinja, tisto je bola težko pa bole pomalek dé. Zatok, ka lupinje moraš vöprebrati, če kušo trbej ali tenšo ... moraš namočiti.

Taše lejpe püšle za svadbice je Iluš naredla za sakalauvsko borovo gostüvanje

Če rauže rediš, te kušo lupinje trbej, če bábe, te tenšo.«

V Porabji več skurok tō nejga kukarce, najbole nej tiste stare fajte, stere lupinje je najbaugšo za ka-

koli delat. »Dja si kukarco sama pauvam, sama si go posadim, mam eno njivo, gde si za svoj tau kaj pripauvamo,« pravi Iluš pa se potauži, ka kukarco morajo braniti pred djeleni, dapa vküper s sausedom majo električni pastir, etak si leko »pripauva« kukarčno lupinje. Trno je vesela, ka je od kolegice Agi Hanžek z Gorenjoga Senika dobila semen, ka tista kukarca prej bole rdečo lupinje ma. Kak pravi, ona ne farba lupinje, samo če rejsan trbej (kakšno zeleno listje), raj vidi, ka

ostanejo natur barve, ka ostane naravno.

Magyarin Iluš se je nej za rokodelko včila, za tau se je bola narodila. Kak je pravla mlada penzionistka, v več nejstaj je delala. V Židanoj fabriki v Varaši do tistoga mau, ka je nej mlajše mejla, potistim je v vesi mlejko prejkjdjemala 9 lejt, potistim je pa službo najšla v Domi za duševno prizadete v Varaši, kak sestra ekonomka (gazdasági nővér). »Od tistec sem šla v penzijo, tam sem sploj rada delala, dober kolektiv je biu, dobre sodelavce sem mejla.« Gda je v penzijo odišla, je staučila v Društvo porabski slovenski penzionistov, gde je tō trno aktivna. »Sem članica

predsedstva že od začetka. Če kaj trbej delati, vse napravim. Dja sem tak, če namé nekak kaj prosi, če leko napravim, nigdar ne povejn, ka nej. Tisto, ka me prosijo, šegau mam maksimalno napraviti. Raj doma njam vse, dapa te tisto tak mora biti, kak sem obečala. Če kaj obečam, tisto te napravim.« Iluš je srečna mati pa babica. Starejša hči Etelka je doktorirala, živi v Budimpešti, dela kak literarna zgodovinarica (irodalomtörténész) v raziskovalni skupini, stera cujsliši k univerzi v Debreceni. Iluš bi si poskrivoma želejla, ka bi domau prišla, dapa notprvidi, ka bi tü težko takšo delo dobila, ka njau veselilo. Menša hči Erika je logopedinja, dapa zdaj je doma. Njena vekša hči je tri lejta, menša pa 4 mejsce stara. Babica Iluš je trno vesela, gda vekša vnukica etak pravi svojomi zavci: »Dober dan, mali zavec.« Rada bi bila, če bi vnukici slovenski tō gučali, mi je zavüpala, gda sva že slobaud jemale pred izov.

Iluš gratulejramo za Pavlovo plaketo, priznanje naj ji da mauč, ka de ešče dugo delala lejpe rauže pa bábe.

Marijana Sukič

STEKLO NA SLOVENSКИH TLEH

Ali bi si lahko danes predstavljali življenje brez stekla, te prozorne trdnine, ki ima tako veliko uporabno, tehnološko in dekorativno vrednost? Najbrž ne. Steklени

Baltika, uporabljali pa so ga pri izdelavi rdečega nakita. Posebnost dolenjskih jagod je še posebej v tem, da so nekatere oblikovali v natančno izdelane ovnove

fazi celo steklene urne za posmrtno ostanke pokojnih, izdelane v zelo zahtevnih oblikah. Tovrstno steklo pa ima večinoma svoj izvor v Egiptu. Naravoslovne analize so namreč pokazale, da so določeni izdelki po svoji sestavi izdelani celo iz beneškega stekla, kar pa je bilo predvsem odvisno od tega, kje so se tedanje delavnice nahajale in po katerih poteh je steklo potovalo.

Tako so s srednjim vekom ter renesanso v Evropi dejansko zacvetele beneške steklarne. Tam se je oblikovala močna steklarska obrt in takrat so postali precej podjetni tudi Slovenci, še posebej Ljubljanci. Že v 11. stol. so bili v tesnem stiku z Aleksandrijo v Egiptu ter z drugimi bližnjevzhodnimi kraji, v katerih se je razvijalo oblikovanje in izdelovanje stekla, saj so v njih prevladovali najvišji tehnološki standardi za izdelovanje teh izdelkov, v primerjavi s katerimi koli drugod po Evropi. Tam so že uporabljali celo vrsto novih sestavin, med drugim tudi sodo, kot talilo pri zniževanju temperature

požarov, kajti če je prišlo do tega neljubega dogodka, se je hkrati vnelo vso mesto z okolico. Murano je še danes simbol najsijajnejšega beneškega steklarstva in ga poznamo kot muransko steklo. Že v svojem času je predstavljal standard, modo in prestiž. Veliko je bilo kupcev in naročnikov, saj je šlo za najvišjo kvaliteto tega obdobja. Muranska proizvodnja

je bil lastnik največjega steklarskega obrata, kjer je nastajala ogromna proizvodnja stekla in v času svoje smrti je imel na zalogi približno 100 000 steklenih posod. Slovenci velikokrat za stare steklarne uporabljamo izraz glažuta. Beseda izvira iz nemščine in pomeni prav tako steklarski obrat, vendar pa glažute po kvaliteti izdelujejo steklo nekoliko slabše kakovosti. V njem je veliko število zračnih mehurčkov, kar imajo »glažutariji« hkrati za ornament. Ljubljanski potres je leta 1895 razkril, kakšno bogastvo arheoloških najdb je posedovalo prizadeto ozemlje. Arheologi so predvsem na današnji Stritarjevi in Špitalski ulici odkrili mnogotere steklene najdbe, ki jih danes hrani Slovenski narodni muzej.

V začetku 17. stol. je na Slovenskem začela delovati ugledna steklarna Žiče.

Posebnost, ki zaznamuje to manufakturno, so številne mikavne oblike steklarskih predmetov, ki so vzbujale pozornost tudi drugod po Evropi. Šlo je za kozarce gotskih oblik z nataljenimi jagodami – večje prisekane ali manjše in bolj okrogle, za okrašene kozarce z ovito stekleno nitjo, za kelihe z raznolikimi nataljenimi okraski različnih barv, izdelke iz prozornega stekla, lahko so poslikani ali pa prepleteni z nitmi, tako da dajejo vtis kot mreže kontrastnih barv.

Na slovenskih tleh imamo nekaj tisočkrat več najdenega stekla kot kjerkoli drugod v Evropi in skoraj zagotovo lahko trdimo, do so ti izdelki nastali na Dolenjskem. Steklena posodje – nakit, steklenice, vrčki, urne, amforiske ... rahli barvni odtenki – sivkasti, predvsem pa zelenomodri, akvarelni; oblike polne ter logične; ter spoštovanje in posluš za material so odlike, ob katerih se lahko uče tudi sodobni oblikovalci.

(Slika na 1. strani: Steklene in jantarne zapestnice.)

Mojca Polona Vaupotič

Steklene ogrlice Novomeščank, 8.-4. st. pr. n. št.

izdelki so bili že od nekdaj tako cenjeni, da si danes v resnici ne znamo predstavljati življenja brez njih in se niti ne sprašujemo, kdaj in kje so nastali. Dolenjska pa je pri nas tista pokrajina, ki je že v starejši železni dobi doživela pravi razcvet in sodi med najbogatejša središča v jugovzhodni Evropi. Tu so živeli železnodobni ali halštatski knezi, kar dokazujejo številna enkratna odkritja: med mnogimi vojaškimi najdbami in mojstrsko oblikovanimi bronastimi posodami je tukaj največ nakita iz bronu in jantarja ter več deset tisoč jagod iz raznobarnega stekla, številnih okrasij in barvnih kombinacij ter prefinjene izdelave, česar ni najti nikjer drugje v Evropi. Na tem območju so bile velike količine kremenčevega peska, ki se uporablja za izdelovanje stekla. Od tod poimevanje cvetoči dolenjski halštat. Dolenjska je bila prav zaradi tega v času starejše železne dobe, pred približno 2500 leti, zaradi kulturnega vzpona in ekonomske moči enakovredni del srednje Evrope. Arheologi so iz obdobja prazgodovine na tem ozemlju odkrili ogromne količine steklenih jagod, predvsem v ženskih grobovih. Jagode so bile bodisi spete v ogrlice bodisi razpršene v grobovih. Ustvarjene so v najrazličnejših barvah, tudi v jantarnju, ki so ga prevažali po jantarni poti z

glavice; pri tem pa gre za izjemne filigranske izdelke, ki so nastajali v obdobju 1. tisočletja pr. n. št. Sijajne so bile tudi stekleničke posebnih amforskih oblik iz 5. in 6. st. pr. n. št., saj le-te spominjajo na tiste iz stare Grčije in Egipta. Tovrstni zelo tanki in prosojni primeri so se pri nas nahajali v

Ljubljanske steklarne, 16. stol

Stični ter na grobiščih v Posočju. V mlajši železni dobi pa so se omenjenim izdelkom pridružile še čudovite steklene zapestnice – predvsem modre, kobaltne in rumene barve.

Velik razcvet je steklo doživelo v obdobju antike, to je bil rimski čas od 3. - 7. stol., ko je postalo steklo pri nas zelo raznoliko. Takrat je pričelo poleg nakita prevladovati predvsem stekleno posodje – pivske posode, imenitni mozaiki, servisi ter v končni

pri taljenju stekla. Prav te tehnike pa so ob tedanjih državnih nemirih prevzeli Benečani, saj je v istem času doživela svoj vzpon tudi turška država. In ko so Turki zavzeli ozemlje Bizanca, so steklarji pribražali iz bližnjevzhodnih dežel v Benetke. V tem italijanskem mestecu je bila nato lep čas zlata jama za najlepše steklarske izdelke v Evropi.

V začetku 13. stol. so se morale vse beneške steklarne preseliti na otok Murano, zaradi nevarnosti

je imela svoje skrivnosti, tako da vodilni mojstri teh veččin niso pustili niti steklarjem, da bi zapustili otok in odnesli s sabo svoje skrivnosti. V nekem obdobju jim je bilo to celo zagroženo s smrtno kaznijo.

A kot vsaka bolj ali manj pomembna ustvarjalna delavnica je tudi beneška steklarna v 19. stol. doživela svoj zaton. Na Češkem so namreč izumili tehniko brušenja stekla, ki je zahtevala drugačno stekleno maso. Ta tehnika brušenja in graviranja je postala zelo priljubljena in je še danes zelo dragocena. Beneško steklo se je zatem ponovno uveljavilo v 2. polovici 19. stol., ko so mojstri poskrbeli za nove oblike, barvne kombinacije, in pa še novost, katere včasih ni bilo – uporaba stekla kot kiparskega materiala. S takšnimi premeri pa se srečujemo prav tako v slovenski Rogaški Slatini.

Prva ljubljanska steklarna je delovala v začetku 16. stol. na Fužinah, ob fužinskem gradu, sčasoma pa je število steklarn še naraščalo. Mojster Krištof Pruner

PREKMURJE

Patrizia Pahor

Lendavska srednja dvojezična šola je že peto leto po redi vküper ške s sedmimi drugimi šaulami zastopala Slovenijo na 14. evropskem prevajalskem tekmovanju, stero se zove Juvenes Translatores. Dijakinja té šaule Patrizia Pahor, stera je prevajala iz nemškoga v slovenski gezik, je bila vödodabrana za slovensko zmagovalko toga prevajalskoga tekmovanja, stero je potekalo 26. novembra lani v vsej 27. ro sagaj članic Evropske unije (EU). Vseküper je tekmovalo 2.797 dijakov in dijakinj iz 664 srednjih šaul. Med 552 možnimi kombinacijami 24 uradnih gezikov EU so leko vödodaberali med 150 kombinacijami, večina pa je prevajala v svoj materni gezik.

Rezultate so vörzgasili pred par dnevi na videokonferenci. Tau je v Sloveniji napravo Domen Medvešek, dijak Škofijske gimnazije Vipava, steri je gvino lani. Patrizia Pahor, dijakinja 3. A-razreda, je strokovno ocenjevalno komisijo prepričala s tem, ka je biu njeni prevod najbolje »točen, berljiv in ustvarjalen.« Ovači pa je bila tema besedil, s sterimi so se spravljali mladi prevajalci: »Prebroditi težke čase - skupaj smo močnejši«. Glavna prireditelj, s spletno podelitvijo nagrad de 2. julija, gda do se srečali tüdi zmagovalci iz vsej rosagov članic EU.

Namen tekmovanja Juvenes Translatores, steroga EU pripravla že od leta 2007, je v tom, ka se spodbuja včenje gezikov na šaulaj, pa ka mladim da priliko, ka vidijo, kakšo je prevajalsko delo. Tau delo je fontoški tau EU že od same ustanovitve Skupnosti in je bilau notnapisano že v njeni prvi uredbi, stera je bila sprejeta leta 1958. Od tistoga mau se je število gezikov EU z njeno širitvijo povekšalo s 4 na 24.

Silva Eöry

Pisali smo pred 30. lejti (4)

Štrta številka naših novin je leta 1991 vöprišla 28. marci- uša, malo pred vüzmom. O največšom krščanskem svetki je Štefan Tóth, duhovnik iz Števanovec, tak piso:

»Slednje dni velkoga kedna, tau je na velki četrtek, petek in soboto, sé spominamo na Jezušovo trpljenje, smrt in gorstanenje. To trauje edno versko istino (skrivnost) znamenjuje: Jezuš nas je odrešo greja in nan nazaj spravo nebesa. Na velko soboto večer procesijo s ten začnemo: Gor je stano Kristuš te den! Aleluja, hvala Bogi vekivečnomi Gospodi! In nesemo Jezuša v Oltarskon svestvi iz cerkve vö na paut. S ten vadlujemo pred svejton naše gorstanenje na konci svejta.

Kaj pomeni nan vüzen (velika noč)?

Če je Kristuš nej gorstano, je prazno naše oznanjevanje in je prazna vaša vöra, piše Sveti Pavel apoštol. Sto ne vörje v gorstanenje, misli, da s smrtjof je konec fsega. Veseli glas krščanske vöre je tau. Jezuš je premaggo smrt in tudi mi gorstanemo. Šteri so f svojon življenji dobro delali - na večno zveličanje, šteri pa hüdo - na večno pogübljenje. Zato nan, šteri vörjemo, pa po Jezušovom fčenjej živimo, nan te svetek znova da moč, da ftoj vöri sé potrdimo in v dobrih delaj dale vödržimo. Na té največši svetek Cerkvenga leta z veseldjem damo valo Bogi, da smo odrešeni in veselo spevamo: To je den, šteroga nam je Gospod (Bog) spravo, veselimo in radüjmo sé ga! (Ps. 117,24)«

O tom, zakoj zavci prinašajo vüzenska djajca, pa so mladi bralci tak napisali:

Žolt Bajzek: »To izvira od Nemcev. Nekoč je bil zajec ptič. Ljudje so imeli boginjjo, ki je preklela tega ptiča

takole: „Bodi štirinožen.“ Zato rečejo, da zajec nese jajca.«

Marta Bakša: »To je stara šega, toda sploh ni res, da bi za veliko noč prinesel zajček jajca. To rečejo starši le zaradi tega, da bi otro-

ci verjeli v to.«

Marija Grebenar: »Verjetno zato, ker zajček v gozdu „pusti za sabo“ okrogle stvari, ki so zelo podobne jajcem.«

Gyula Gyeček »Zato, ker je zajček simbol velike noči.« Anica Györfvári. »Zato, ker je tako zapisano v pravljici. Zaradi tega morajo tudi starši tako reči svojim otrokom.«

Gabor Ropoš: »Zato, ker ima zajec takšne dreke, kot so kokošja jajca.«

Ana Dravec: »Zato, ker kokoš nese bela jajca, zajček pa pisana.«

Najbolje pravi odgovor je poslo Kristjan Mižer: »Zgodba izvira iz Nemčije. V starih časih so se ljudje za veliko noč obdarovali z biserko (gyöngytyük) in njenimi jajci. Tej kokoši se nemško reče Haselhuhn. Beseda je spominjala na besedo Hase, ki pomeni zajec.«

Na prvoy strani sam avtorica toga teksta neka rejči napisala tüdi o tom, kak je delegacija vodstva železnožupanijske skupščine, stero je vodo predsednik Gyula Pusztai, bila na obiski v Sloveniji: »Prvi dan obiska so se mudili v Prek-

murju in se pogovarjali z vodstvom soboške občine, obiskali pa so tudi tovarno Mura. Drugi dan obiska so se na gradu Strmol pogovarjali z vodilnimi možmi slovenske vlade na čelu s predsednikom Lojzetom Pe-

terletom. In o čem je tekla beseda? Predvsem o medsebojnem sodelovanju in vlogi narodnih manjšin, tako Porabskih Slovencev kot Madžarov v Pomurju, pri razširitvi tega sodelovanja. Veliko besed je bilo spet izrečenih o odpiranju mejnih prehodov, predvsem med Gornjim Senikom in Martinjem. Konkretnih sklepov še vedno ni, ampak le obljuba obeh strani, da se bosta še naprej trudili, da bo prehod odprt čimprej. Začasno naj bi bil prehod spet odprt med velikonočnimi prazniki.«

V rubriki Nika za smej pa je Irena Barber med drugin napisala: »Naši starci dobro znajo, kakša velke senja so držali gnaok svejta. Po varašaj so bili té senja, z vasnicaj pa je lüstvo prišlo küpüvat tao pa tisto. Naš Pištak je tü üšo na senja v Krmedin. Do Varaša je üšo pejški, po tisten je gor sejo na cug pa hajdi, do Krmedina. Gda je prišo gor na cug, je kaolakvrat gleda, gde si dol sede. Vidi, ka je eden bagaon skurok prazan. Tan sé dol sede. Za eno malo gor pride edna

gospa, pa si nej daleč od njega tü dol séde. Cug začne z mest titi, Pištak si pa etak brodi: „Dobro bi bilao pipo nadažgati.“ Malo eštja premišlava, gor pa doj zagledáva pa samo te f pamet zema, da je na takši bagaon seo, gde sé ne smej kaditi. Dragi bralci, če vi poznate tiste moške, šteri pipo kadijo, dobro znate, da nisterni brez toga, da bi pipo nadažgali, go v lampaj držijo pa go vlačijo za bagoša volo. Naš Pištak je tü tak napravo. Pipo vö z žeptja, not v lampa pa go malo vlači. Gospa, štera je sejdl paoleg Pištana, je gor skaočila, Pištana pipo vö z lamp vtrgnila, okno dol potegnila pa pipo vö na okno ličila pa etak prajla: „Tü sé ne da kaditi!“ Pištak ranč brš ne vej, ka bi povedo, pa samo telko pravi: „Sto je pa tü kadijo?“ Gospa pravi: „Fseedno, tao je gvüšno, da ste steli kaditi.“ No dobro, Pištak nika ne guči, cug ide naprej. Za eno malo gospa doj zema svojo taško, iz taške pa vö zema eden mali vantjisek. Že bi ga stejla za glavao djati, gda Pištak vö firtgna vantjijš z njene roke, okno dol potegna pa vantjijš vö liči na okno. Gospa sé je strašno razčamarila, Pištak pa pravi: „Tü se nemo radi meli. ...“. Gospa fčamaraj ne vej, ka naj povej, samo telko pravi: „Sto sé je pa tü rad meo?“ Pištak pa pravi: „Fseedno, tao je gvüšno, da ste sé steli radi meti.“

Zanimiva novica je bila objavljena tüdi v tradicionalni rubriki ...do Madžarske: »25. marca smo dobili na Madžarskem nov bankovec v vrednosti 5000 forintov. Na bankovcu je podoba Istvána Széchenyija.«

Vküppobralla: Silva Eöry

KAJ SE JE ZGODILO Z GRIPO?

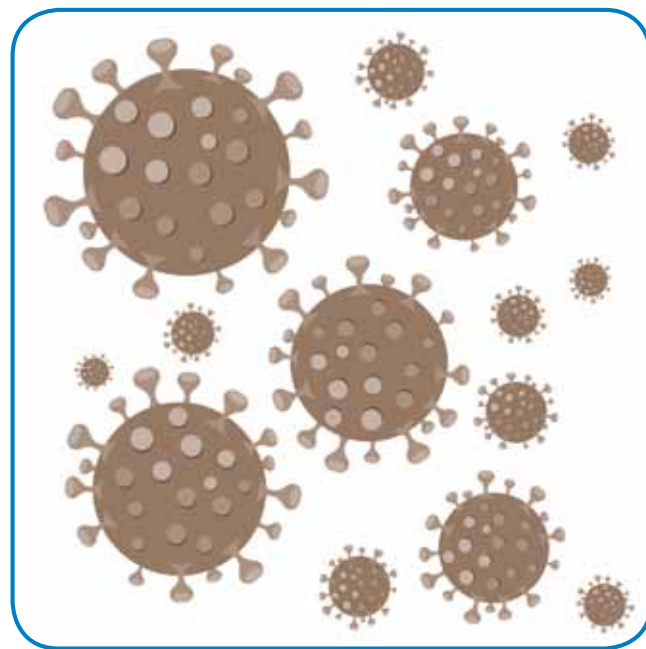
Težko je kar koli pozitivnega najti v sedanji epidemiji, moramo pa priznati, da je dobrodošlo izginotje gripe zaradi ukrepov proti koronavirusu. Letos se namreč ta druga nalezljiva bolezen ni pojavila ne na Madžarskem in ne v večini ostalih držav sveta. Gripa je res približno desetkrat manj smrtonosna kot Covid-19, kljub temu pa vsako leto povzroča smrt številnih starejših ali bolnih ljudi.

Lani jeseni, na začetku drugega vala epidemije koronavirusa, nas ni bilo strah le neznanega sovražnika, temveč je bila na pragu tudi nova sezona gripe. Ni ga zdravnika, ki bi brez testiranja z gotovostjo lahko razločil simptome obeh virusov, zato je bilo pričakovati, da bo potrebno vse kašljajoče bolnike z vročino tretirati kot morebitne okužene s koronavirusom. To bi postavilo zdravstveni sistem pod še večji pritisk, saj bi oboleli za gripo do pridobitve testnih izidov zasedali kapacitete pred pravimi kovidovci. Povrh njihče ni vedel, kaj se bo zgodilo s tistimi nesrečniki, ki se hkrati okužijo z oboema virusoma.

Do sedaj pa do tega ni prišlo – kakor da bi gripa »odpadla«. Po statistikah iz letošnjega prvega meseca je bilo sorazmerno število bolnikov, ki so zdravnika obiskali s simptomi gripe, na Madžarskem preniko, da bi lahko govorili o epidemiji. To je še posebej pomenljivo, če pogledamo podatke za enako obdobje v letu 2020 (torej pred izbruhom Covid-19), ko je na Madžarskem tudi po uradnih objavah divjala epidemija gripe.

Potrebno je poudariti, da ni vsak okužen, ki kaže simptome gripe, saj lahko prisotnost tega virusa z gotovost-

jo dokažemo prav tako le z laboratorijskimi testi. V letošnjih prvih štirih tednih niti enkrat niso zasledili gripe med testiranjem bolnikov na Madžarskem (je pa res, da so pregledali le 63 vzorcev).

Splača se oči upreti v ZDA, kjer so v tej sezoni opravili že 20 tisoč testov na gripo – do sedaj brez pozitivnega primera. To je presenetilo vsakogar, saj se gripa razširja podobno kakor koronavirus, torej si nismo mogli predstavljati, da bo prva mirovala, medtem ko drugi razsaja. V svetovnem merilu pa so izginili tudi drugi virusi, ki povzročajo obolenja dihal. Vse torej kaže na to, da bo to najmilejša sezona gripe vseh časov, kar bo obvarovalo številna človeška življenja po vsem svetu.

Usahnitev gripe pa ima tudi svoje senčne strani. Cepiva proti temu virusu vsako leto pripravljajo na podlagi dominantnih virusnih inčic iz prejšnje sezone – kaj pa bodo počeli razvijalci vakcin, če preprosto ne bo letošnjih vzorcev gripe? Tako se postavlja pod vprašaj učinkovitost cepiv za prihodnjo sezono, saj se lahko zgodi, da strokovnja-

ki zgrešijo mirujočo inčico, ki bo prihodnje leto na veliko razsajala. Tudi sicer je učinkovitost vakcin proti gripi nizka, zaradi številnih variant virusa preprečujejo obolenja le v 40 - 60-odstotni meri. (Če imamo vse to

pred očmi, lahko šele dojamemo, kakšen zavidljiv rezultat je, da dosegajo nekatera cepiva proti koronavirusu - ki so jih razvili v manj kot letu dni - nad 90-odstotno učinkovitost.) Glavno vprašanje ostaja: zakaj je letošnja epidemija gripe »odpadla«? Odgovor ni enoumen. Lahko pa sumimo, da učinkujejo ukrepi proti Covid-19 tudi proti širjenju gripe. Ljudje se manj gibljejo, se redkeje srečujejo, nosijo maske, se ne rokujejo in lahko bi še naštevali. Vse to očitno ne zaustavi koronavirusa – kako pa je praktično izničilo gripo, ki se širi na istoveten način?

Pojav resnično obstaja, saj so ga zabeležili virologi na vseh koncih sveta. V zadnji zimski sezoni v Avstraliji (torej lani poleti pri nas) je gripa dobesedno izginila. Tudi v Arizoni razsaja novi koronavirus, v eni od lokalnih bolnišnic pa so od sedem tisoč opravljenih tes-

tov od lanskega novembra registrirali le en sam primer gripe. Še bolj zanimivo je, da je Covid-19 izrinil tudi druge, manj nevarne koronavirusne, ki povzročajo le prehlad – kakor da bi v mesto prišel nov mafijski poglavar, ostali pa si ne želijo nevšečnosti.

Večina virologov se strinja, da če bi se v nekem »normalnem« letu nekdo s simptomi gripe vsaj delno držal sedanjih omejitev, bi se že dalo drastično znižati intenziteto epidemije gripe. Formula je preprosta: kdor je bolan, naj ostane doma in čim več ljudi naj se dá cepiti z vakcino, ki je na voljo že rutinsko.

Kaže torej, da so nas virusi gripe in prejšnji koronavirusi že večkrat okužili - ali pa smo bili že nekajkrat cepljeni -, delna imuniteta in ukrepi v povezavi s Covid-19 očitno zadostujejo, da skoraj popolnoma preprečijo izbruh večjih epidemij. Je pa res, da je novi koronavirus nevarnejši in se lažje širi kakor njegovi predhodniki (kar še posebej velja za njegove mutante).

Vse to pa seveda ne pomeni, da moramo proti »preprosti« gripi uvajati sedanjim podobne stroge omejitve. Jasno se pa je pokazalo, da stare, preizkušene metode veljajo. Vprašanje je, kaj se bo zgodilo z gripo in podobnimi virusi prihodnje zimo, ko več (upajmo) ne bo sedanjega izrednega stanja. Ali bodo ljudje – če več ne bodo drgetali pred Covidom-19 – pripravljene ostati doma s kašljem in vročino ali pa bodo prav tako širili stara obolenja na sredstvih javnega prevoza in delovnih mestih kot do sedaj? Ali bomo obsojali bolnika, ki si bo na ulici nadel masko? Kdo ve ...

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Psauvi

Kak pravijo, lidam je pes najbaukši padaš. Nej zaman, vejpa pes je gnauksvejta sam od sebe ušo vcuj k lidam. Vse druge živali so silili, aj pri človeki ostanejo. Gnesden je psa držati nej leko delo. Dosta brig si napraviš, če k rama psa prineseš. Zvün tauga ka ga polagaš, vsikši pes čip mora meti, gde se dola leko prešté, sto je gazda. Tau je te dobro, če se zgibi. Vsikšo leto ga cepiti trbej proti steklini, če pa, Baug vari, betežen grata, več košta vračanje, kak če bi človek betežen grato. Pa itak, tau se vse splača, istina, nej s pejnizam, liki ovak, z lübezniyo, stera je nikdar nej odvisna od tauga, kak ga polagaš, kelkokrat ga polaužaš.

Gnesden je fejst moda, ka čistopasemske pse kipüvlejo pa ranč nej fal. Več stau gezero forintov vöplačejo pa te leko, ka še telko taznosijo k koršmiti. Zato ka tej psauvge so dosta bola aklavi kak tisti, steri so mejšanci, stera za šenki talajo. Tej psauvge so nikaney menje vrejdni kak tisti, steri so čistopasemski, dosta bola so zdravi pa te ranč tak radi majo kak tisti, stera za pejnaze küpiš.

Depa tau vedeti trbej, ka s psaum se spravlati trbej. Ne dojde, ka samo ga polagaš. Pes se tauma najbola veseli, če je paulak pri lüstva. Istina, gnesden je tau že bola žmetno, gda vsikši delat odi. Tašoga reda so psauvge v kenel zaprejtí, če je ograja, te v dvauri. Na žalost je dosta taši, stera prevezano majo, ka bi nej bilau slobaudno. Prvin so psauvge tapüščeni bili, odli so gora, dola po vesi, nikoga so nej mautili, nika so nej bantivali pa med seuv so se tó poštüvali. Zato ka tej psauvge so se socializirali med seuv, z lüstvom pa z drugimi živalmi. Gnauksvejta je rejdko bilau tašo čüti, ka bi koga pes napadno, ali kakšne živali bi raztrgali psavge. Nej tak kak gnesden, ranč prejšnji keden se je zgaidilo, ka sta v Železni županiji dva psa v vesi Molnaszecsöd deset birk raztrgala. Tau je vse zato, ka s tejmí psauvi so se spoj nej spravlati, vsigdar so nutrazaprejtí bili. Gda so se pa rejšili, te so pa morili vse, ka so zaglednili.

-dm-

ilustracija: Pixabay

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Simona Kustec ostaja ministrica

Poslanci so po celodnevni razpravi o interpelaciji šolske ministricice Simone Kustec odločili, da ta ostaja ministrica. Za interpelacijo je glasovalo 38 poslancev, proti pa 41 poslancev. Da bi interpelacija uspela, bi jo moralo podpreti najmanj 46 poslancev. Ministrice je podprlo 41 poslancev iz vrst njene stranke SMC, koalicijskih SDS in NSi, poslanca manjšin in poslanec DeSUS Robert Polnar. Za interpelacijo oziroma njen odhod pa se je zavzelo 38 poslancev iz vrst predlagateljic LMS, SD, Levice in SAB.

V opozicijskih strankah so med razpravo vztrajali, da bi Kusteceva morala oditi, medtem ko so poslanci koalicije njeno delo branili. Kot je v imenu predlagateljev interpelacije spomnil Matej T. Vatovec iz Levice, ministrici za šolstvo v času epidemije Covida-19 očitajo nestrokovno, nekonsistentno politiko na področju vzgoje in izobraževanja, odrekanje pravice do izobraževanja, diskriminacijo šolajočih se otrok in otrok iz socialno ogroženih družin. Vnovič je poudaril, da je bilo zaprtje šol med prvimi v Evropi in vztrajanje na njihovem zaprtju najdlje v tem prostoru katastrofalna odločitev, ki ni bila podkrepjena s strokovnimi stališči.

Simona Kustec je predstavila dosežke ministrstva v prvem letu svojega mandata. Kot je povedala, ima glede svojega delovanja čisto vest in lahko vsakomur pogleda v oči ter z dejstvi dokaže, da namera sklicateljev današnje seje nima osnov. »Danes bom vaš strelovod, ki hoče ubraniti vse tiste, ki ste v hiši vzgoje, izobraževanja, znanosti in športa, strelovod, ki sem ga sprejela že pred enim letom z vstopom v ministrsko ekipo,« je med drugim dejala.

Erični slovenski športniki (12.)

Petra Majdič

Tau, kak je Petra Majdič na olimpijskih igrah v Vancouvri leta 2010 prišla do bronaste medalje, je prpovejst, po sterij bi leko posneli tudi holivudski film. Ške gnesden je med nami

mogla »preživeti« kvalifikacije, med sterimi je brečala od bolečin. Té, prvi tau tekmovalnja, je zgotovila na 19. mesti, stero je folgalo za tau, ka je prišla naprej. Včasi po zgotov-

Petra Majdič z olimpijsko medaljo okauli šinjeka

dosta takših, sterim kosminje gorstane, gda se spaumnimo, ka vse se je godilo 27. februara pred 11. lejtj v Kanadi. Petra Majdič je bila ena najbavkših tekačic na skijaj (sifutónó), spolj v disciplini šprint. Na té olimpijske igre je prišla

lenij kvalifikacijaj so jo brž odpelali v špital, gé pa je prvi röntgen reber nej pokazo, ka bi bila strejta, zatau je dobila dopuščenje padarov, ka leko tekmuvalne naprej. Ob pomauči protibolečinskih tablet je skijala v četrtfinali in je celau

Bronasta Petra Majdič, pauleg nje zmagovalka Marit Björgen in drugouvrščena Kristina Kowalczyk

v trnok dobri formi. Malo prva kak bi se mogle začniti kvalifikacije šprinta, in tau v klasični tehniki, v sterij je bila Petra ejkstra dobra, je slovenska skijarka med segrevanjem spadnola v tri metre globko grabo. Sledkar se je zvedlo, ka si je pri tom strla pet reber. Majdičova je te bila ške puna adrenalina in se je odlaučila, čiglij jo je bolelo, ka vseeno štarta. Ali pri šprinti je nej samo ena tekma. Prva je

gvinila. V polfinali se je kak zadnja od tekmovalk uvrstila v finale, gé je z zadnjimi atomi moči pribežala kak tretja v cilj in je dobila tak želeno olimpijsko medaljo. Čiglij jo je te že rejsan fejest bolelo, je vseeno stejla sama prejkvzeti svojo medaljo. Na slavnostno podelitev so jo pripelali z reševalnim autonom, na zmagovalne stubes pa sta ji pomagala priti dva padara. »Žmetno sam delala 22 lejt.

Z GIBKOM SO ŠLI DO PIRAMIDE

Piramida se imenuje najvišji vrh v Lendavskih in Dolgovaških gorcah, do katerega se radi podajo rekreativci in športniki iz Lendave in od drugod. Vrh se tako imenuje po kam-

Pohod do Piramide po vinogradniški pokrajini nad Lendavo

nitem obeležju, ki je v obliki piramide. Ta je na nadmorski višini 327 metrov. Tokrat jih je do vrha šlo še precej več kot običajno, saj je Športno in turistično društvo Gibko Lendava v okviru akcije Gibko zbira kilometre povabilo ljubitelje rekreacije, da se podajo do Piramide. Društvo Gibko vodita učiteljici telesne vzgoje Tjaša Horvat in Renata Gyurkač. Pohod tokrat ni bil skupinski, kot so bili pred pandemijo, ampak so prihajali do Piramide med 9. in 17. uro predvsem družine in posamezniki, je povedala Tjaša Horvat: »*Namete in drugih naših aktivnosti, ki jih organiziramo, je spodbuditi občane h gibanju, kar je zelo pomembno za okrepitev imunskega sistema in s tem pomeni tudi manj verjetnosti, da dobimo koronavirus. Da se ljudje več gibajo, pa je pomembno, da jih nekdo pri tem spodbuja.*« Ko so se otroci vrnili v šole in vrte, so ugotovili, da je njihova fizična kondicija precej slabša, kot je bila prej, opaziti je bilo, da so se manj gibali.

Podobno spodbuja občane, da se čim večkrat podajo do Piramide tudi Klub sto, ki deluje v okviru Planinskega društva Lendava. Njihovi člani si prizadevajo, da letno pridejo vsaj stokrat do najvišje točke Lendavskih in Dolgovaških gorc.

Tekst in fotografija: Jože Gabor

Ge sam iz rosaga, steri je do gnes ške nej meu olimpijske medalje v bežanji na skijaj, pauleg toga sam bila v trno dobri formi. Znala sam, ka nauve prilike več nemo mejla, zatau sam nej stejla samo tak tapistiti boja za medalje. Za mene je tau nej bronasta medalja, niti zlata nej, liki medalja z malimi diamanti,« je na novinarski konferenci pripovedala Petra Majdič, stera je dobila tudi Foxovo nagrado kak najbole batrivna in požrtvovalna športnica na tej olimpijskij igraj.

Tekačica iz Dola pri Ljubljani, stera je na svetovnij prvenstvaj osvojila dve medalji, na tekma svetovnoga pokala pa je gvinila 24-krat, pauleg toga je bila v svetovnom pokali tudi trikrat najbavkša v šprinti, je kak 32-letnica zgotovila svojo kariero leta 2011. Svojo srečo v zasebnon žitki gnesden deli s svojim nekdešnjim trenerom, Slovakom Ivanom Hudáčom, s sterim mata dve čerki. (Kejp na 1. strani: V svetovnom pokali je gvinila 24-krat.)

*Silva Eöry
Kejpi; internet*

Tradicija ročnega izdelovanja opek v Melincih

CIGLARSTVO MELINČKIH CIGLARJEV

V Melincih so se do pandemije 27 let vsako leto s prireditvijo Ciglarski dnevi spomnili časov, ko so bili krajani daleč naokrog znani po kakovostnem ročnem izdelovanju opek (ciglov). Na prireditvi so ob kulturnem in zabavnem programu ter tradicionalni kulinariki tudi prikazali, kako je delo nekoč potekalo.

razne kraje, da so delo opravili tam.

V Turističnem društvu Brod Melinci so zbrali že veliko dokumentarnega gradiva o melinčkih ciglarjih in izdali o njih tudi knjigo. Dali so izdelati tudi orodje, kakršno so uporabljali za izdelovanje ciglov. To opravilo je trajalo od jutra do večera, so zapisali v knji-

Člani Turističnega društva Brod Melinci prikazujejo, kako so njihovi predniki izdelovali opeke

Vrsto let so dogodek pripravljali v Ciglarskem naselju ob reki Muri, zadnja leta pa pri vaškem domu v središču vasi. Organizatorja tradicionalne prireditve sta Turistično društvo Brod Melinci in Krajevna skupnost Melinci ob sodelovanju drugih društev iz vasi. Večina materiala za izdelovanje opek, torej ilovice, so melinčki ciglarji nakopali kar na vaških njivah. Mnogim prednikom in najstarejšim občanom so po pripovedovanju v spominu ostali prijetni poletni dnevi, ko so izdelovali cigle. Otroci so se ob tem zabavali, za starejše pa je bilo delo precej naporno. To je pomenilo ob kmetijstvu dodatni zaslužek za prebivalstvo, dokler tega opravila v šestdesetih letih prejšnjega stoletja ni dokončno izpodrinila sodobna tehnologija. Opravilo je takrat potekalo celo poletje ter septembra in oktobra. Še danes je veliko hiš v vasi, ki so narejene iz opeke, ki so jo izdelali sami. Ker so bili znani po kakovostni izdelavi, so njihovo opeko kupovali tudi za gradnje po drugih krajih Pomurja, na Štajerskem in v hrvaškem Medžimurju. Vabili pa so jih tudi v

gi o melinčkih ciglarjih, vendar pa je bilo, še posebej ob večerih po končanem delu, tudi prijetno druženje. Delo je vodil majster (mojster). Za kakovost izdelkov sta bila zelo pomembna znanje in izkušnje. Blatarji so zemljo-ilovico mesili z nogami, foringaši pa so jo z leseno samokolnico pripeljali do mize. Tam so ilovico dali v modolo in tako oblikovali opeke. Odnasalci so jih odnesli na sončen prostor, kjer so se dva tedna sušile, nato so jih zložili v oslice. Čez poletje so se sušile, potem pa so jih septembra ali oktobra žgali. Ogenj je moral goreti vsaj 48 ur. To je bil res zanimiv prizor v noči, ko so se cigli žgali v več kot sedmih oslicah. Konec dela so vedno slavili s petjem. Če so delali opeke za gradnjo lastne hiše, so jih običajno naredili polovico za hišo, polovico pa so jih prodali. V delo so se vključile vse generacije v družini. Znanje o izdelovanju opeke se je prenašalo skozi generacije vse do leta 1967, ko so zadnjič v okolici vasi gorele velike oslice z opekami.

*Tekst in fotografije:
Jože Gabor*

Pod Srebrnim brejgom ...

... so cepivo AstraZeneca dojpovedali, zaprav z njim lidi več ne smejo cepiti. Najbole so školniki pa školnikojce na svoji rokaj pa v teji gor plačali. Niške takše reakcije naj čako, kak so se njim zgodile. Eni so tri dneve v posteli ležali, ka so k sebi prišli. Tak so mogli eno šaulo v varaši Velenje dojzaprjeti. 22 školnikov v slujžbo nej moglo po tejm, gda so v rokau inekcijo doubili. Eni vejo prajti, ka od covida skur tak so lidge prve dnejev betežni bili. Ja, medicina je nej samo tak, kak bi si stoj brodo. Najprva vse dobro vögleda, brž po tejm se vse ovak obrne. S tejm je procent tisti Slovenk pa Slovencov, steri bi se cepiti škeli, eške menjši grato. Po staroj šegi že se na veliko iške, sto je krijev za vse tau, ka je nej tak, kak bi prejnji škeli. AstraZeneco so že prva v Austriji dojpovedali, na Nenskom ranč tak bilau. Zakoga volo je v Sloveniji nej tak bilau, prva kak se je ta afera zgodila? Takša pitanja pa eške kakša druga vömlatijo. Sto na tau pijtanje kaj nazaj povej, se eške ne vej, zaprav niške na sebe tau ne vzeme. Ta stara nauta, kak niške nikomi nika nej krijevi pa nej dužen, se na slovenskoj sceni špila pa li samo špila.

Tadale pa špilajo ali pa igrajo, kak škete, slovenski rockeri. Zdaj, v zadnji dnevjaj prejk interneta za svoj respirator se njivi glas čuje. Zakoj dé? Samo za tau, kak aj slovenska rock muzika v tej časaj preživé. Nej, ka živé, kak bi normalno bilau, kak aj živa ostane, tau je pitanje. Té respirator (lélegeztetőgép), od koga je guč, nika drugo ne znamenuje, kak samo tau, kak aj živi ostanejo. Živi, siti pa nej žedni, bi leko prajli. Prva kak je betek vövdaro, je ta muzika v dobroj kondiciji bila, koncerte, festivale vsej farb se je leko na vsikšon stopaji najšlo, vse je puno bilau. Pa s tejm to zatoga volo je muzikantom nika nej falilo. Zdaj ji internet na nikoj dejva. Vsikši leko njive naute poslušá, gda šké, uni od toga vcejlak nika nemajo. Indá njim je internet kak reklama, pozvnaje na njive koncerte, za njive CD-ne dobro spadno. Zdaj njim samo kvar dela. Pa se spitavajo, de sploy eške stoj na koncerte v živo ojdo, če so se lidge tak na velke k virtualni varianti kcu j vzeli. Vej se, naute ostanejo, ka pa tisti, ka te naute naredijo, je igrajo?

Vcejlak po svoje pa svoje naute slovenski tajkuni vküper s politiko igrajo. Na TV Sloveniji se vsikši teden leko EkstraVizor gleda. V ton termini se leko vsefele zvejdi, ka bi leko nin zar zakrito ostanolo. Tak je zdaj tau tö vöprišlo, kak se je s firmami delalo, ka so na nikoj prišle, v stečaj ali malo ovak, so bankrotejrale. Ka se godi? Gda firmo »vrag vzeme«, biroviija gorpostavi človeka, steri cejlo tau proceduro do kraja pelati mora. Vse tau se leko 15 ali eške več lejtvlečé. V tejm časi se morajo delavci vöplačati, vsi tisti, ka njin je firma kaj dužna ostanola pa tak naprej pa tak tadale. Vej se, ka vsikši takši človek, ka tau dela, nej male pejneze prsilüzi. S tejm je vse tisto, ka od firme ostane iz dnejva v den menje vrejdnó. Tak pa sto de silo emo, če lejpe, masne pejneze vlečé? Pa nej samo tau, kakšen človek tri, štiri ali več takši firm prejk ma vzeti, zdaj pa leko samo računamo. V vsejm tejm pa eške eden drugi grejšen zavec nut es pa ta skače. Največ takšnoga dela prejk tisti dobijo, steri se aktualni politiki najbole vijdijo ali pa z njimi v redi stodjijo. Eške üši pa so tisti bankroti, stere politika sama vküper zrezejra. Že poznano; dobro firmo na nikoj deješ, jo fal küjpiš pa tadale drago odaš. Nika nauvoga, ka nej?

Naš Srebrni brejg se naraji smedjé. Se tomi smidjé, ka so ranč zdaj vödali, ka AstraZeneca nikšen kvar ne dela. Gvüšno, ka nej! Sto pa bi pripozno, ka so kaj naupek napravli?

Miki Roš

... DO MADŽARSKE

Večina bi se že dala cepiti

V državi se je v zadnjem času zmanjšalo nezaupanje do določenih cepiv in narasla je volja do cepljenja, je zapisala agencija Ipsos na podlagi raziskave. Lani novembra bi se dalo cepiti le 16 odstotkov prebivalstva, sedaj se je njihovo število dvignilo na skoraj 60 odstotkov. Še zmeraj najbolj nasprotujejo cepljenju generacije, mlajše od 30 let, izmed teh se gotovo ne bi dalo cepiti 56 odstotkov. Prav obratno je sorazmerje pri tistih, ko so starejši od 50 let, 55 odstotkov le-teh se vsekakor bo dalo cepiti. Volja do vakcinacije je najbolj narasla v generacijah, starih med 40 in 49 let. Sorazmerje med njimi se je dvignilo s 14 na 49 odstotkov. Cepljenju najbolj nasprotujejo mlajši od 40 let.

Zanimivo je, da mlade najbolj skrbi zdravje pedagoških delavcev, učiteljev in vzgojiteljev, starejše pa za zdravje prodajalk in prodajalcev.

Madžari nezadovoljni

Kakih 70 odstotkov Madžarov je nezadovoljnih z načinom, kako želi vlada odpraviti krizo, je pokazala javnomnenjska raziskava, ki je bila opravljena po naročilu Eurionews-a. Po mobilni aplikaciji so vprašali 1332 ljudi. Skoraj 70 odstotkov vprašanih s pesimizmom ugotavlja, da stvari v državi ne gredo v dobro smer, še več, odvijajo se v zelo napačno smer. Le 11 odstotkov vprašanih je reklo, da so zadovoljni z delovanjem vlade Vikrorja Orbána glede ukrepov za odpravo krize. 60 odstotkov je nezadovoljnih, večina le-teh je zelo nezadovoljna. Da so Madžari pesimistični, kažejo tudi podatki, da je narasla uporaba antidepressivov. Lani, v prvem letu epidemije, so v lekarnah izdali 103 zaboje antidepressivov več kot v letu 2019. Zdravniki so lani predpisali svojim pacientom 3,8 milijona škatel antidepressivov. Številke zajemajo le zdravila, ki so bila predpisana na recept. Po mnenju znanega toksikologa Gáborja Zacherja omejevalni ukrepi in policijska ura zelo negativno vplivajo na duševno stanje prebivalstva, naraslo je trošenje alkohola doma, kadilci vse več kadijo in odvisniki od serij vse več časa preživijo pred ekrani.

Biciklin je na brejgi nej biu dosta vrejden

»Dobro je te stare kejpe gledati, dosta lejpi spominov mi na misli pride tašoga reda, istina, taši tō, stere bi človek najraj pozabo. Zato ka človek nejma samo dobro v svojiom življenji, liki lagvo tō, pa ge se mejla. Dočas ka je človek mladi, nejma časa, puno je dela, mlajše rani. Gda si že vsega tauga prejkdau, pa bi emo časa zase, te si pa že stari grato,« pravijo Micka Bajzek z Židove.

- *Tetica Micka, vi ste po možej Bajzek, kak pa mate dekliško ime?*

»Nej bi zavado, zato ka nega dosta iz tauga menja v Porabji, ge se dekilško Glavanovič zovem, na Gorenjom Seniki samo mi smo se tak zvali.«

- *Prvi kejp od vas, ka smo ga najšli med starimi kejpji, je tisti, gda so vas na prečiščavanji dolavzeli.*

»Tau je pred ižov dolavzeto, mi smo doma na tistom tali ravesi bili, steri se je tak zvau ka Hampo. Tau je tam ozajek Baugi za hrbtom, več kak dva kilomejtra od poštijsje. Najbola lagvo je te bilau, gda je velko blato bilau. Dobro je telko bilau, ka mi smo nej meli brga. Če je dobra paut bila, te smo se k meši leko ta pa nazaj pelali, ranč nam je nej trbelo z biciklina dolastaupiti. Samo tau tō istina, ka te sem še nej mejla biciklin.«

- *Gda ste meli svoj prvi biciklin?*

»Te sem mejla biciklin, gda sem se oženila, depa te tō nej svojga, mauž ga je emo, s tistim sem se vozila.«

- *Te ste se kak navčili z biciklinom voziti, če ste nej meli biciklin?*

Micka Bajzek, po dekliško Glavanovič

»Saused je eden stari ladjen biu, on je emo biciklin, on je mena vsigdar pravo, aj se pelam, tak sem se navčila, depa nej je bilau leko. Zato ka moški biciklin emo, gda sem prvo paut prej k štange stau-pila, na drügi tau sem prej-kzletejla. Nej je leko bilau, depa zato sem rada bila, ka sem se navčila pelati. Na ra-

Zdavanjski kejp s prvim možaum, na kejpji so Mickini stariške tō

veni smo bili, pa če je v bau-to ali kama koli trbelo titi, tak nagnauk sem zopojdla paut.«

- *Kelko bratov pa sester ste meli?*

»Ge sem samo enga brata mej-

la pa tisti že tō mrau. Zvün nje-ga sem še dva moža pokopala, tak ka sama sem ostala.«

- *Ka je z rojstnim ramom, še stoji?*

»Še stoji, brata vnuki živejo tam, depa zdaj je že prejkna-pravljeni. Dobro je bilau tam živeti, zato ka tam je mir biu, avto samo rejdko pelo dola po pauti, največkrat samo sodački.«

- *Velka gazdija je bila doma?*

»Nej je velka bila, depa dvej krave smo zato vsigdar meli, grünt je pa bola na brezniki biu. Oča pa mati sta s tauga živela pa naja z bratom gorazranila. Zato ka te smo še bola skromno živeli, nej bilau tak kak zdaj, ka mlajši vse majo, ka si zaželejo. Oča so večkrat

šli vleti na repo, gda sem ge že malo tō k sebi prišla, gda sem že šaulo vōzopojdla, te sem ge že tō z njimi ušla. Bilau, ka sem paulek Szigetvára bila na repi, zato ka tam je biu eden z Gorenjoga Senika, steri je tam prejden biu. Štiri lejta sem tak delala, ka sprtlejt sem odišla na repo pa djeseni sem domau prišla.«

- *Zvün tauga gde ste še delali?*

»V ciglencaj, v kosnoj fabriki pa na pošti.«

- *Ka ste delali v kosnoj fabriki?*

»Šrajfe za konjske podkauvi. Biu je eden mašin, steri je dola na méro vrezu železo, potejm smo te mi na tau železo nit vrezali. Tau je nej težko delo bilau, tau sem ge rada delala. Samo te, kak je menje konjov bilau, tak je delo tō pomalek dojprišlo. Potejm sem te na pošto odišla, najprvin na Gorenji Senik, sledkar pa na Židovo. Tak ka par kilometrov sem napravila z nogami, dočas sem v penzijo prišla, depa hvala Baugi, zdravdije zato tak kak mi služi.«

- *Mate eden kejp, zdavanjski kejp, gda je tau bilau?*

»Leta 1962 februara sva se oženila. Na ednom kejpji sva müva z možaum pa moji

biciklinom dolavzeti, gde je tau bilau?

»Tau je že na Janezovom brgej bilau, tau je od moža biciklin. Tam je biciklin nej dosta vrejden biu, nej tagor pa nej tadoj, nej si se mogo pelati, zato ka velki breg biu. Biciklin sem zvekšoga samo tiskala, depa itak je ležej bilau zato, ka turbe je nej trbelo v rokej vlejšči, gora sem je obesila na prejljonče.«

- *Vi kak zdaj tak prvín ste radi spejvali, nej?*

»Tau me je vsigdar fejst veselilo, spej-

Te kejp so napravili pred njim ramom po prvom prečiščavanji

stariške, na drügom kejpji pa mauž pa dvej kólnerce. Edna je Penzeš Anuška, drüga, ona je že odišla, več ne žive tü. Po zdavanji sva gora na Janezovi brejg odišla, gde so od moža stariške bili doma. Zato ka oča od moža so te več nej živeli, depa sledkar je hčer k sebi odpelala, tak ka te sva z možaum sama ostala.«

vala sem v skupini Lacina Korpiča, sledkar pa še z Varaškimi ženskami. Nika mi je nej žau, zato ka s spejvanjom v telko pa v taše lejpa mesta sem leko ojdla, kama bi ovak nikdar nej prišla. Najbola se mi je tisto vidlo, gda smo v Portoroži nastopali, pa prvo paut sem zaglednila maurdije. Tau nikdar ne morem

Trno rada je ojdla spejvat k varaškim ljudskim pevкам

- *Kak ste sé prišli?*

»Ram je tam že tō nanikoj ušo, te sva tü na Židovi küpla en ram, depa te je mauž mrau. Sledkar sem se spoznala s tej drügi možaum pa te tak sem sé prišla v te ram.«

- *Ka je z drügi ramom?*

»Tam zdaj moj sin žive.«

- *Mate eden kejp, gde ste z*

pozabiti. Vidiš, zdaj pa ščista nikan ne odim več, vsigdar sem samo doma. Gnauk zato, ka sem stara gratala, drügo pa tau, ka te virus nas telko mantra. Po pravici ti povejm, mena tau zato fejst fali, ka ne morem titi med lüstvo.«

Karči Holec

Od Gorenjoga Senika do Garbolca - 29.

KA BI SE NEJ SKUZILI ZAVOLO LÜKA

Ostanimo eške v krajini kauli Szegeda! V šterom koli letnom časi pridemo v varaš *Mórahalom*, se leko v kaupanci pod milim nebom kaupamo v zdravilnoj vodej - eške v zimskom mrazi tō. Gda se pa navolimo, se splača gorpoiskati park z maketami erični vogrski zidin ali konjensko gledališče v mesti. Če po vsejm tejm

Hódmezővásárhely je drügi najvejši madžarski varaš po teritoriji - že duga stoletja sliši med glavne centre Alfölda

lačni gratamo, je najbalkše, ka kauštamo domanje črešnjove, škipkove ali makove reteše. Bole batrivni pa leko sprobajo specialitete z bivolovoga (bivaly) mesá ranč tak.

V sausadnoj vesi *Ásotthalom* je pejsek tak globki, ka bi se venak kočij cesara in krala Franca Jožefa tō pogrozno, če bi po cejlj pošitiji pred njim nej slamo potrausili. (V vés je prišo leta 1883, ka bi prejkda gozdarsko šaulo.) »Leteči pejsek« so v krajini na kauli tri gezero hektaraj z gauščami dojezali, Ásotthalom je biu center toga dela. Malo vō z vési se leko stavimo pri »drejvi Sándora Rózse«, gde se je betjarski prejdjen skrivo, zmejs ka so šandarge lovili njegvoga konja brezi gezdeca. Leta 1857 so že deset gezero forintov obečali tistoma, šteri prejkda tauvana. Končno ga je edna dekla s topačov v glavau včesnila, tak so ga leko v vauzo odpelali.

Z vesnicov *Szatymaz* je povezani najbolje eričen sad krajine: tau je breskev. Legenda pripovejda, ka je gnauk eden tihinec tam vöplüčno edno goškico in go s petami nut v zemlau poklačō. Gnes pauvajo breskve že na dvej gezero hektaraj, odavajo je pa v formi soka, palinke in marmelade tō. V bližanjoi vesi *Balástya*

so leta 2000 zozidali center hindujske dühovne kulture, šteri je oprejt pred tistimi tō, ki ne vörjejo. V tom parki z imenom »Nandafalva« stogijo svetišča z redečoga pejskovoga kamla, od šteroga so več ton pripelali drejkt z Indije.

S panaufa v vesi *Kisteleki* - gde je Sándor Rózsa s svojimi betjari oprvim eden cug vözrobo - po turističnoj pauti pridemo na erično vogrsko spominsko mesto *Ópusztaszer*. V staroi kroniki »Gesta Hungarorum« piše, ka je vojvoda Árpád na tom mesti tanače držō s svojimi sodačkimi prejdjnimi pred vekšimi bitkami. Molar Árpád Feszty je s svojimi kolegari na 1800 kvadratni mejterov platna namalo voditela madžarski šeregov, šteri gleda svojo sodačijo na prelazi (hágó) Verecke. Tau je drügi najvejši panoramni kejp na svejti, restavrerali so ga do leta 1995. Na njem vidimo sodake in prausno

lüstvo, depa poganskoga šamana ranč tak.

Gda so arheologi v Ópusztaszeri vökopali ostaline benediktinskoga klauštra, so najšli edno djamo s pečjav in formami, s šterimi so v srejdnoj vōki zvone vōlejvali. Zvün toga pa leko v škanzeni spoznamo veško kulturo na Vogrskom na začetki 20. stoletja, depa pripovejst Madžarov, raztepeni po cejlom svejti, ranč tak. Kalifornijski Vaugri so poslali eden šest mejterov šurki leseni potač, šteroga so vövrejzali z ednoga 1800 lejt staroga mamutovoga baura. Na njegve letne krauge so gorzamerkali vse bole važne datume madžarske zgodovine.

Gda pridemo nazaj v Szeged, se leko odlaučimo, v šterom pravci se dale napautimo. Poglednimo si oprvim krajino kauli reke Marosa! Na Vogrskom teče ta voda na 50 kilomejteraj, od toga je 21 kilomejterov na madžarsko-romanarskoj grajnici. Pauleg glavne pošitije »43« je nekda stau tisti eričen marof Kukutyin, gde so v cajtaj povaudni samo klase leko želi s čanaklinov. (Zdaj že vejmo, kama moremo titi, če nas pošlejo »v Kukutin oves špičiti«.) De je pa srbsko-madžarska grajnica tō nej daleč, tam so pri vészi *Tiszasziget* vözmejrili najglobši punkt rosaga: tau je 75,6 mejtera. Zakoj so se mali pavri v tajoi krajini na konci 18. stoletja odlaučili, ka do lük pauvali? Znali so prej, ka je tau intenzivna kultura: z malo zemlé do leko dosta zaslužili. Tak se je naraudo »lükovi varaš« *Makó*, gde so na konci 20. stoletja eške eden kip tō postavili »gospaudi Lüki«. (Edno skulpturo so zdignili poeti Attili Józsefi tō, šteri je na gausti prišo v varaš - muzej so tō po njem imenüvali.) V mesti se splača eške pogledniti Lükovo ižo, za štero je

plane napravo Imre Makovecz, gnes pa go nücajo kak »lükov kulturni center«.

Gda se pelamo prauti mejnoma prehodi v *Nagylaki*, se nam splača staviti pri ednom posebnom zgodovinskem spomeniki: 6 kilomejterov od vési *Apátfalva* stogi veuki kameni malteški križ, šteroga so prej vösklesali v spomin krala Ladislava Ku-

Krožni kejp Árpáda Fesztya v Ópusztaszeri - vojvoda Árpáda je molar namalo po sebi, šamana pa po svojoj ženi

mana eške v 13. stoletji. Nej se je trbej daleč pelati, pa smo že v vesnici *Magyarcsanak*, gde ne dojde, ka so katoličanjski pa kalvinistični Vaugri v gnakoi ulici svojo cerkev zozidali, de so pa svojo Božo ižo tam zdignili domanji Romanarge pa Srbi tō. Prva kak liki bi prišli v slejdni varaš naše gnešnje poti, splezdimo k utrjenoj srejdneveškoj cerkvi v vesi *Óföldaék!* Od tistec se v lejpom vrejmeni ne vidi samo do Szegeda, liki do *Hódmezővásárhelya* ranč tak. Delo z ilojcov sprejava žitek te krajine že več gezero lejt, eške pred stau lejtami pa je bilau v etom varaši dobri štiristau lončarov. Gnesnedén tō dela ducat majstrov bole ali menje okinčane posaude. Vásárhely je grato zavolo svoje ljudske in likovne umetnosti »paverski Pariž«, vej sta si pa nindrik indrik nej tak blüzi »prausna« in »vönavčena« likovna dela. Na začetki 20. stoletja so v

varaši oprli celau edno fabriko majolike, ka bi rejšili ljudsko kulturo keramičarstva. V mesti najdemo dosta galerij in muzejov, v ednom si leko na primer poglednemo eričen mali kip Venere z novejšoga kamenoga cajta. Umetnost najdemo na ulicaj tō: tau so nej samo skulp-

ture, liki na priliko lepau formérane tablice z imeni ulic ranč tak. V centri varaša stogi hotel, gde je inda svejta igro »Ciganj Béla«, o šterom v ednoj svojoj nauti spejva Pista Dankó tō. Brezi sinagoge pa bi biu Hódmezővásárhely samo eden tipičen mali alföldski varaš, ranč tak kak brezi tradicije svoji »paverski varašancov« - té so gnauksvejta mesto šaule raj za vökopanje arteškoga stüdenca peneze dali.

Bližanja vés *Mindszent* je edna od 18 vesnic med Karpatai, štere nosijo ime vsej svetcov. Prva kak liki bi se tam prejk Tise pelali, poglednimo tablo, na šteroi piše, kak daleč je vés *Baks* na drügoj strani reke ali New York na drügoj strani oceana. Tak mo bar znali, kak duga paut stogi eške pred nami ...

-dm-
foto: mtu.gov.hu in
pixabay.com

»ČEŠČENA SI MARIJA, JE ANGELSKI GLAS«

»Do sebe je biu trnok siguren, donk pa je kama koli prišo, so ga lidgé pozdravljali z lübenzostjov in veukim poštenjam. Zavolo trdoga posta so bila njegva lica blejda, de so pa lidgé blüzi njega čütili, ka je sveti,« je mejlo šegau lüstvo gučati o apoštoli Barcelone, **svetom Jožefi Orioli (Oriol Szent József),**

šteroga svetost je potrdo z dosta čüdami Baug tö. Jožef se je v etom katalonskom varaši naraudo leta 1650. Oča ma je mrau pri njegvi šest lejtaj, mati pa se je pá omaučila. Jožef je odo v cerkvene šaule, pri petdvajsti lejtaj so njega tö posvetili v dühovnika. Oprvim je grato domanji škönik pri ednoj bogatoj držini, sledik pa ga je pápa postavlo za dühovnika v ednoj Marijinog cerkvi v Barceloni.

Jožef se je dosta spravlo z betežnikami pa srmakami. Telko penez je emo, ka bi si eden ram tö leko küpo, de je pa raj živo v arendi v ednoj prausnoj sobi. Nej je emo postelo, spau je na ednom stauci, v sobi je nikdar nej küro. Če rejsan je biu tak graubi do sebe, se je vsikdar smedjau – zatok so ga zvali »veseli svetnik«. Če ma je nekak tau v oči povödo, je dau valas: »Svetci so v nebesaj«.

Jožef Oriol je nikdar nej počivo, donk je brodo, ka pre malo dela. Želo je oditi v misijon med pogane, ka bi mrau kak mantrnik. Pejški se je napauto v Romo, ka bi daubo dopüščenje za misijonsko delo v Japani, de je pa med potjav zbetežüvo. Mati Marija ma je zapovödala, aj se povrné v Barcelono.

Pred smrtjov se je spakivo na pod ednoga padaša, za en malo je daubo plüchnico in mogo lečiti v postelo. Vnaugi lidgé so ga gorpoiskali, de je pa nikšo pomauč nej vzeu. Za slobaud so ma pojbičke zaspejvali pesem »Mati je dreselna stala«, mrau je 23. marciüša. Pokopali so ga s

Sveta Evgenija tomači krščanjske vörške istine arabskoma kalifi - vmorili so go zavolo »špotanja islama«

kraleskimičestmipaulegnjegve cerkve v Barceloni.

Varaš Nazaret je po cejlom svejti že dveje gezero lejt poznani po dogodki, o šterom leko štemo pri evangelisti Lukači in šteroga so se inda spominali trikrat na dén, gda so se zglasili zvoni, pa etak molili: »Je angeu Gospaudov oznano Mariji ...« Prausna nazarenska dekla Marija je gorprijala pozvanje Božega poslanika, nadangela Gabrijela, ka bi gratala mati Sina Božega.

Marija je z odrešenjom tak krepko povezana, ka je grato vsikši Gospaudov praznik Marijin tö. 25. marciüš je svetek **Gospaudovoga oznanjenja (Gyümölcsoltó Boldogasszony)**, držimo ga djenau devet mejsecov pred božičom. Nej pa je gvüšno, šteri datum so oprvim dolau-

čili: ništerni čednjaki brodijo, ka so prva čestili Marijino oznanjenje. Kauli 25. marciüša so že stara lüstva svetila sprtoletno enakonočje kak dén stvaurenja sveta - z Jezošovim spoprietjom pa so bili položeni fundamenti nauvoga stvardjenja.

Té svetek je brž prišo med prausno lüstvo, ka se najbolje pozna v trikratnoj dnevnog molitvi Marijinoga češčenja. Inda svejta je rejsan skoro vsakši katoličanjski vörnük trikrat na den pri zvoneni püsto svoje delo in zmolo tri zdravamarije.

Po Marijinom materinstvi je posvečeno materinstvo vsej mamic sveta, zatok na té datum držijo v Sloveniji (pa indrik po svejti) materinski dén. V krščanjskog umetnosti so angelski pozdrav dostokrat nutpokazali.

Edna vöra se je v zgodovini nej tak naglo širila kak islam. Osemdeset lejt po smrti proroka Mohameda so Arabci že prejkvzeli cejlo söverno Afriko in pri Gibraltari prejkstaupili na Španjolsko. Krščenike so – kak »vörnükne knjige« - Arabci en čas eške poštüvali, smeli so vöповödati svojo vöro. Za en malo pa so je že graubo naganjali, kak je tau bilau v 10. stoletji v andaluzijskom varaši Kordovi tö.

Kalif Abd-er-Ahman III. je s toga varaša vodo cejlo arabsko Španjolsko. Na pauti ma je biu vsikši krščenük, od šteri je vnauge poslo v smrt tö. Tau se je zgaudilo s **svetov Evgenijov (Szent Eugénia)** tö, štera je gnes simbol krščanjske Kordove. Za njau so gučali, ka je bila prej »najlepša lelija španjolskoga gračenka«. Bila je živa pelda bogaboječnosti, svoje lüdi je tö nagučavala za pripoznanje vöre. Če rejsan se je nej drejkt prauti muslimanom postavljala, je gratala nevarna za dober glas islamske vöre.

Evgenijo so zaprli v vauzo,

gde je med drügimi trauštala ednoga obvüpanoga desetlejtного pojbiča tö. Pomagala je drügim robom ranč tak, zatok so go za en malo v edno ejkstra celico zaprli. Nagučati so go steli, ka je prej islam baukša vöra kak krščanjsvo - Evgenija pa je odkrito povödala svojo mišle-

»Je angeu Gospaudov oznano Mariji in ona spočela od svetoga Düha« - radi spejvamo v naši cerkvaj tö

nje o Mohamedi pa Korani. Arabci so tau držali za špotanje svoje vöre, zatok so go na smrt osaudili. Mantrnica je tau razmila kak veuko Božo milost, kak bližanjo paut v nebesa.

Evgeniji so krajsekli glavau, pokopali so go v cerkvi v varaškom tali Marmolejos. Tam so leta 1544 najšli eden lejpi napis, šteri v latinskoj rejči 10. stoletja väli njene vrline in se gi priporača. Den Evgenije iz Kordove svetimo 26. marciüša.

Staro slavsko ime za Salzburg je »Solnograd«, vej so pa nej daleč od toga mesta sau vökopali. Té varaš je krepko povezani z začetki oznanjanja evangelija med karantanskimi starcami gnešnji Slovincov. Salzburški püšpek Virgil je leta 755 poslo Modesta za misijonara

v Karantanijo, püšpek Arno pa se je zgučo za cerkveno mejau med Salzburgom in Oglejom - na Dravi.

Prvi püšpek v etom varaši je biu **sveti Rupert**, šteri je svojo klaušter svetoga Petra stvauro na rüševinaj rimskoga mesta Juvavum. Prva kak liki bi prišo v Salzburg, je slüžo kak

püšpek v nemškem Wormsi. S cejlím srcom je vörvo v ideale, štere je oznanjo irski barat sveti Kolumban: mlašečo evangelijsko prausnost, spokornost in srmastvo. Po drügoj strani se je trüdo za globko poznavanje vörški navukov, s srcá pa je rad emo grejšnike - po irskog peldi je vseposedik vpelo tüjo spauved mesto dotedešnje javne pokaure.

Sveti Rupert je v Salzburg prišo, gda je biu star že kauli sedemdeset lejt. Za globši vörški žitek je oprvim pridaubo bavarske (bajor) velikaše, te pa eške prausno lüstvo. Po dugom iskanji je za svojo püšpekovo stolico odebro mesto pri rüševinaj nekdešnjoga Juvavuma, od kec so oprvim pelale samo misijonske poti. Na nauvo so oprli rudnike (bánya) soli, zatok je varaš daubo ime Salzburg. Sveti Rupert je včako visiko starost, malo menje kak stau lejt. Mrau je 27. marciüša 717, djenau na vüzemske svetke. Po smrti so ma zozidali veuko katedralo, gde eške gnes počiva. Rupert je patronuš rudarov, molijo ga pa prauti mlašečim krčom tö.

-dm-
ilustraciji:
Szilveszter Bartkó

PETEK, 26.03.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, 6.25 Odmevi, 7.00 Dobro jutro, 10.10 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 10.55 Strasti, TV-nadaljevanka, 11.30 Vem!, kviz, 12.00 Globus, 12.30 Točka preloma, 13.00 Prvi dnevnik, 13.20 Šport, 13.30 Vreme, 13.35 Severna obzorja, ameriška nadaljevanka, 14.40 Priluhni mo tišini, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.15 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 15.55 Danin dinosvet, kanadska otroška nanizanka, 16.15 Holly Hobbie, kanadska mladinska nadaljevanka, 16.40 Infodrom, tednik za otroke in mlade, 17.00 Poročila ob petih, 17.15 Šport, Vreme, 17.25 Alpe-Donava-Jadran, 17.55 Duhovni utrip, 18.10 Bacek Jon, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 V petek zvečer, 21.25 Na lepše, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.10 Nasilje svobodenemški film, 1.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.45 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.40 Napovedujemo

PETEK, 26.03.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 9.00 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 9.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 10.05 Dobro jutro, 12.55 Nordijsko smučanje - svetovni pokalsmučarski skoki (Ž), 14.30 Nordijsko smučanje - svetovni pokal smučarski poleti, 17.55 Nova Planica, dokumentarni film, 20.05 Tiha revolucija, nemški film, 21.55 Zadnja beseda! 22.45 Apokalipsa - neskončna vojna, Maščevanje, francosko-kanadska dokumentarna serija, 1.10 Videotrak, 2.10 Info kanal, 4.00 Info kanal

SOBOTA, 27.03.2021, I. spored TVS

6.10 KultUra, Odmevi, 7.00 Otroški program, 9.55 Male sive celice, 10.35 Infodrom, tednik za otroke in mlade, 10.50 Osvežilna fronta, 11.35 Tarča, 12.40 Kaj govoriš? So vakeres? 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.05 Mestne promenade, Ptuj, dokumentarna serija, 14.35 Na kratko, 15.00 Svet miniaturni, kanadska dokumentarna oddaja, 15.55 Na sončni strani, dokumentarno informativna oddaja, 16.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Ambienti, 17.45 Zadnja beseda! 18.35 Ozare, 18.40 Vrtne prigode, risanka, 18.57 Dnevnik, Sobotni Dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 20.00 Joker, kviz, 20.55 Kaj dogaja? 21.25 Tanek led, koprodukcijska nadaljevanka, 22.15 Poročila, Šport, Vreme, 22.40 Dosje 64, dansko-nemški film, 0.40 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.05 Dnevnik, Sobotni Dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 3.00 Napovedujemo

SOBOTA, 27.03.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.45 Pričevalci, Gašper Rudolf, 9.30 Nordijsko smučanje - svetovni pokal smučarski poleti, ekipna tekma, 12.55 Nordijsko smučanje - svetovni pokal smučarski skoki (Ž), ekipna tekma, 14.50 Avtomobilnost, 15.35 Poletni koncert iz Schönbrunn 2020, 17.30 Nogomet - UEFA evropsko prvenstvo do 21 let, Slovenija : Češka, 20.50 Nogomet - UEFA evropsko prvenstvo do 21 let, Španija : Italija, 22.50 Murat & Jose - Izštekano v SiTi Teatru, koncert, 3.00 Videotrak

NEDELJA, 28.03.2021, I. spored TVS

7.00 Otroški program, 10.00 Sveta maša, prenos iz mariborske stolnice, 11.15 Ozare, 11.20 Obzorja duha, 11.55 Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja 12.45 Zelena generacija/Young Village Folk, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 V petek zvečer, 14.45 Na lepše, 15.15 Gospod, indijski film, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Vikend paket, 18.40 Šola za pošasti, risanka, 18.50 Frfra in Cufek, risanka, 18.57 Dnevnik, Politič-

no s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20.00 Genialna prijateljica (II.) italijanska nadaljevanka, 21.15 Z Mišo, 22.00 Poročila, Šport, Vreme, 22.25 Stric Geza gre v Zaturce dokumentarni film, 23.20 Festival Godibodi 2015, Skupnosti Italijanov, Koper, 0.30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.55 Dnevnik, 1.10 Politično s Tanjo Gobec, 1.20 Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1.50 Napovedujemo

NEDELJA, 28.03.2021, II. spored TVS

6.00 Duhovni utrip, Pričakovanje pomladi, 6.15 Koda, 6.45 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 7.10 Musica creativa, Mladinski pihalni orkester Musica creativa in Matjaž Meden, 7.55 Nordijsko smučanje - svetovni pokal smučarski skoki (Ž), 9.30 Nordijsko smučanje - svetovni pokal smučarski poleti, 12.50 Čista desetka, britanski film, 14.25 Življenje na strehi sveta, Gradnja sanj, potopis, 16.30 Blob genij brez možganov, francoska dokumentarna oddaja, 17.50 Nogomet - UEFA evropsko prvenstvo do 21 let, Hrvaška : Švica, 19.50 Žrebanje Lota, 20.00 Iskanje Vinetuja, kanadska dokumentarna oddaja, 20.50 Nogomet - UEFA evropsko prvenstvo do 21 let, Portugalska : Anglija, 22.50 Vikend paket, 0.10 Kaj dogaja? 0.50 Videotrak, 1.45 Info kanal, 4.00 Info kanal

PONEDELJEK, 29.03.2021, I. spored TVS

6.30 Utrip, Zrcalo tedna, 7.00 Dobro jutro, 10.05 Obzorja duha, 11.00 Strasti, TV-nadaljevanka, 11.30 Vem!, kviz, 12.00 Z Mišo, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Severna obzorja (III.), ameriška nadaljevanka, 14.40 S-prehodi, Zeleni viri energije, 15.25 Dober dan, Koroška, 16.00 Otroški program, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Podjetno naprej, Opikar, čisti prostori, 18.05 Nejko, risanka, 18.10 Simon, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tednik, 21.00 Studio City, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Umetni raj, 23.30 Za njimi stojimo - Solisti, Simfonični orkester RTV Slovenija in En Shao, 0.45 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.10 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.05 Napovedujemo

PONEDELJEK, 29.03.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.05 Dobro jutro, 12.50 Priluhni mo tišini, (Pre)živeti s stalnim zvonjenjem v ušesih, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.20 Izgradnja verige hidroelektrarn na spodnji Savi, dokumentarni film, 14.05 Na lepše, 14.35 Zadnja beseda! 15.35 Ljudje in zemlja, izobraževalno-svetovalna oddaja, 16.30 Zelena generacija/Young Village Folk, 16.50 Pogovori o Vitomilu Zupanu, dokumentarni portret, 17.45 Sinova puščave, ameriški film, 20.00 Življenje na strehi sveta, potopis, 20.55 Dediščina Evrope: Aktivistična nadaljevanka, 21.55 Podjetno naprej, Opikar, čisti prostori, 22.40 Circus Fantasticus, slovenski igrani film, 0.05 Nordijsko smučanje - svetovni pokal, smučarski skoki (Ž), 1.35 Videotrak, 2.35 Info kanal

TOREK, 30.03.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, 10.05 Umetni raj, 10.50 StrastiTV-nadaljevanka, 11.25 Vem!, kviz, 11.55 Tednik, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Severna obzorja (III.), ameriška nadaljevanka, 14.40 Duhovni utrip, 15.00 TV-izložba, 15.15 Kanape - Kanape, oddaja za mlade, 15.50 Otroški program, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Koda, 18.00 Kalimero, risanka, 18.10 Bacek Jon, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Bolnišnica dobre karme (I.), britanska nadaljevanka, 20.50 Dosje, Leto dni pozneje, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.10 Pričevalci, Gašper Rudolf, 1.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.35 Napovedujemo

TOREK, 30.03.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.05 Dobro jutro, 12.50 Alpe-Donava-Jadran, 13.30 Avtomobilnost, 14.00 Beograd - vinjete Slovencev, dokumentarni film, 14.50 Kaj dogaja? 15.40 Joker, kviz, 16.50 Tretja generacija, dokumentarni film, 17.45 Stan in Olio na Divjem zahodu, ameriški film, 20.00 Ribe na suhem, ameriški film, 20.30 Nogomet - UEFA evropsko prvenstvo do 21 let, Italija : Slovenija, 23.15 Kaj govoriš? So vakeres? 23.35 Privid spomina, kanadska dokumentarna oddaja, 0.25 Videotrak, 1.25 Info kanal, 4.00 Info kanal

SREDA, 31.03.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, 10.05 Koda, 10.50 Strasti TV-nadaljevanka, 11.25 Vem!, kviz, 11.55 Studio City, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Severna obzorja (III.), ameriška nadaljevanka, 14.40 Osmi dan, 15.20 Rojaki, oddaja o zamejcih, 15.40 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 16.10 Male sive celice, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Biotopi, Ekološki odtis, izobraževalno-dokumentarna serija, 17.55 50 knjig, ki so nas napisale, Srečko Kosovel: Integrali, 18.00 Zmedi gre v Zakajzato, Dirka, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Samo ženska, nemški film, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Krik, dokumentarni film, 23.30 Biotopi, Ekološki odtis, izobraževalno-dokumentarna serija, 23.55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.30 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.25 Napovedujemo

SREDA, 31.03.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 8.30 Videotrak, 9.25 Kanape - Kanape, oddaja za mlade, 10.00 Sveta maša, 10.55 Dobro jutro, 13.30 Tartini Festival, 15.05 Ambienti, 15.50 Vikend paket, 17.10 Glasbena skrinja, ameriški film, 17.50 Nogomet - UEFA evropsko prvenstvo do 21 let, Hrvaška : Anglija, 19.50 Žrebanje Lota, 20.00 Moj klasični hit, Peter Čeferin, 20.05 Ko pop sreča klasiko, glasbeno-dokumentarna oddaja, 21.00 Moje mnenje, 21.50 Ku'damm 56, nemška nadaljevanka, 22.45 Saša Vuga: Čuječi opominjevalec, portretni film, 1.20 Videotrak, 2.20 Info kanal

ČETRTEK, 01.04.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, 10.10 Biotopi, Ekološki odtis, izobraževalno-dokumentarna serija, 10.50 Strasti, TV-nadaljevanka, 11.25 Vem!, kviz, 12.00 Moje mnenje, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Severna obzorja (III.), ameriška nadaljevanka, 14.40 Slovenci v Italiji, 15.10 Moj gost/Moja gostja - Vendégem, portretna oddaja, 15.40 Z kot Zofka, mozaična oddaja za predšolske otroke, 16.05 Sobotni krompir, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 17.55 Na kratko, 18.00 Dinotačke, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tarča, Globus, Točka preloma, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Osmi dan, 23.30 Aktivisti, finska nadaljevanka, 0.35 Ugriznimo znanost, oddaja o znanosti, 1.00 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.30 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.25 Napovedujemo

ČETRTEK, 01.04.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 10.10 Dobro jutro, 12.55 Krištof Zupet: Slikar, dokumentarni film, 14.05 V petek zvečer, 16.00 Judo, svetovni pokal, 18.30 Geopark Karavanke, dokumentarni feljton, 20.00 Moj avtistični starejši brat in jaz, britanska dokumentarna oddaja, 20.45 Avtomobilnost, 21.15 Francišek Asiški in njegovi bratje, francosko belgijski film, 22.45 Ambienti, 23.10 Sozvočje svetov, 23.45 Koncert ob 50-letnici delovanja New Swing Quarteta, 2.05 Videotrak, 3.05 Info kanal

USTVARJALNI NATEČAJ

Republika Slovenija letos praznuje 30. obletnico svoje samostojnosti. Ob tej priložnosti vas vabimo, da sodelujete na ustvarjalnem natečaju z naslovom »SLOVENIJA ZAME«.

Natečaj je namenjen vsem, ki želite izraziti svoja občutja, vtise, opažanja in poglede povezane z matično domovino Slovenijo.

Narišete lahko risbo, ustvarite sliko, izdelate maketo, skulpturo ali kolaž. Svoje izdelke v fizični obliki (ne fotografirane) pošljite na sedež Zveze Slovencev na Madžarskem: 9970 Szentgotthárd/Monošter, Gárdonyi ulica 1.

Rok za oddajo likovnih del: **31. maj 2021.**

Prosimo vas, da izdelku priložite naslednje podatke: ime, priimek, starost, naslov, e-poštni naslov.

Izbrana dela bodo meseca julija razstavljena na osrednji prireditvi ob praznovanju 30. obletnice samostojnosti Slovenije v Slovenskem domu v Monoštru. Po končani razstavi bomo izdelke vrnil lastnikom.

Za podrobnejše informacije se obrnite na telefonski številki +36 94 380 208 ali na naslednja e-poštna naslova: biserka.bajzek@gmail.com, nikoletta.vajda@gmail.com

Avtorji likovnih del se strinjajo z objavo poslanih del in osebnih podatkov za potrebe promocije natečaja.

ALKOTÓI PÁLYÁZAT

Szlovénia önállóságának 30. évfordulója tiszteletére

A Szlovén Köztársaság idén ünnepli 30 éves önállóságát, melynek alkalmából alkotói pályázatot hirdetünk „SLOVENIJA ZAME” címmel.

A pályázatra jelentkezhet bárki, aki szeretné kifejezni az anyaországgal, Szlovéniával kapcsolatos érzéseit, benyomásait, megfigyeléseit.

A pályázatra a következő képzőművészeti alkotásokkal jelentkezhetnek: rajzok, festmények, makettek, szobrok és kollázsok. Az elkészült műveket eredeti formában kérjük a Magyarországi Szlovének Szövetsége székhelyére eljuttatni: 9970 Szentgotthárd, Gárdonyi utca 1.

Az alkotások leadásának határideje: **2021. május 31.**

Kérjük az alkotásokon a következő adatok megadását: név, életkor, postacím és e-mail cím.

A kiválasztott alkotások július hónapban kiállításra kerülnek, a Szlovénia önállóságának 30. évfordulója alkalmából tartandó központi ünnepségen a Szlovének Házában. A műveket a kiállítás után minden jelentkező visszakapja.

További, részletes információkért jelentkezzenek elérhetőségeink bármelyikén: telefonszám: +36 94 380 208, e-mail: biserka.bajzek@gmail.com, nikoletta.vajda@gmail.com

A jelentkezők hozzájárulnak az általuk készített alkotások megjelentetéséhez és adataik promóciós célokra való felhasználásához.

Iz sakalovskega vrtca

Pomlad prihaja

Sakalovski malčki v gozdu

Zvončki

Sebestyén Papp, 5 let, vrtec Sakalovci

porabje.hu

Vzgojiteljica asistentka Romana Trafela je posnetke v sakalovskem vrtcu naredila še takrat, ko je bil odprt. Zaradi epidemio-loške slike so ga – kot vse druge vrtce – zaprli, toda starši bodo verjetno veseli, ko bodo videli svoje otroke v časopisu.

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukić
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska
Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD. Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000. SWIFT koda: OTPVHUHB